

Γνωστικές εγκρατιτικές τάσεις και η ιερότητα του σώματος κατά την Εκκλησία (Αρχιμ. Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ. Θεολογίας)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο σεβασμός απέναντι στο σώμα και στο φύλο που φέρει διατυπώθηκε με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο και συνοδικώς, στη σύνοδο της Γάγγρας. Η σύνοδος της Γάγγρας, η οποία συγκλήθηκε περίπου το 340, απαγορεύει τις γυναίκες οι οποίες χάριν μιας υποτιθέμενης ασκήσεως να ενδύονται ανδρικά ρούχα. Αναφέρει χαρακτηριστικά η σύνοδος: «Ει τις γυνή διά νομιζομένην άσκησιν μεταβάλλοιτο αμφιάσμα, και αντί του ειωθότος γυναικείου αμφιάσματος ανδρών αναλάβοι, ανάθεμα έστω»(13ος κανόνας). Ο λόγος που τίθεται αυτή η απαγόρευση δεν είναι χάριν κάποιου συντηρητισμού ή αντιφεμινισμού, όπως ασμένως θα προσάψουν ως κατηγορία ορισμένοι, αλλά διασφάλιση της ιερότητας του σώματος.

Αν παρατηρήσουμε τη συνάφεια των κανόνων θα διαπιστώσουμε ότι η σύνοδος αντιτίθεται στις εγκρατιτικές τάσεις του Ευσταθίου και των οπαδών του, οι οποίοι ακολουθώντας τους εγκρατίτες Γνωστικούς μέμφονταν και καταδίκαζαν τον γάμο και την τεκνογονία. Ως συνέπεια αυτής της αντικοσμικής τους στάσης ήταν ότι

πολλές γυναίκες που ανήκαν στους οπαδούς τους μέμφονταν το φύλο που ανήκαν και ενδύονταν ανδρικά ενδύματα χάριν κάποιας δήθεν ασκήσεως η οποία δεν ήταν εναντίον των παθών αλλά εναντίον του σώματος και της τεκνογονίας. Μάλιστα έφταναν στο σημείο να παρατούν τα παιδιά τους «προφάσει της ασκήσεως», όπως μας πληροφορεί ο 15ος κανόνας.

Η ανδρόγυνη τάξη πραγμάτων που προσπαθούσαν να επιβάλλουν οι Ευσταθιανοί φανερώνεται και από το γεγονός ότι οι γυναίκες οπαδοί του Ευσταθίου, αντίθετα με τα κοινωνικά ειωθότα της εποχής για τις γυναίκες, δεν έτρεφαν κόμη αλλά μιμούνταν τους άνδρες, όπως αναφέρει ο 17ος κανόνας της συνόδου προσπαθώντας μέσω αυτών των πρακτικών να μεταβούν στο αντίθετο φύλο. Κατά συνέπεια, η απαγόρευση της συνόδου ήταν ενάντια σε αυτή την ενοφυλία και την άρση της οντολογικής διάκρισης των φύλων που επιχειρούσαν οι Ευσταθιανοί και η οποία ως απώτερο σκοπό είχε την αποφυγή του γάμου, της τεκνογονίας που έφτανε ακόμα και στην αποφυγή ανατροφής των τέκνων. Η σύνοδος τόνισε την αξία του γυναικείου φύλου το οποίο δεν πρέπει να ξεφεύγει από τα οντολογικά του όρια και να συγχέεται με το ανδρικό κάτι το οποίο κατέληγε σε καταδίκη του σώματος και του γάμου. Ενώ οι οπαδοί του Ευσταθίου ταύτιζαν το κακό με το σώμα και το φύλο που φέρει, οι Πατέρες της συνόδου επέμεναν ότι ο πιστός δεν πρέπει να καταδικάζει το σώμα και το φύλο χάριν κάποιας δήθεν ευσέβειας η οποία οδηγούσε στην υπερηφάνεια, όπως επισημαίνει ο 21ος κανόνας. Ενώ οι οπαδοί του Ευσταθίου, μέσω της παρενδυσίας, προσέβλεπαν σε ένα είδους ενοφυλίας ή αφυλίας, όπου οι γυναίκες θα σταματούσαν την τεκνογονία ως κάτι κακό, οι Πατέρες της συνόδου τόνισαν την ιερότητα του γάμου και της

τεκνογονίας. Κακό και αμαρτία δεν είναι ορισμένες δυνάμεις του σώματος και της ψυχής αλλά η παράχρηση τους. Αυτή η παράχρηση των δυνάμεων της ανθρώπινης ύπαρξης είναι και η αιτία γένεσης των παθών. Γι' αυτό το λόγο ο αββάς Ποιμήν ανέφερε στον αββά Ισαάκ: «ημείς ουκ εδιδάχθημεν σωματοκτόνοι, αλλά παθοκτόνοι (είναι)».

Οι παραπάνω απαγορεύσεις δεν πρέπει να συγχέονται με τις περιπτώσεις ορισμένων αγίων γυναικών οι οποίες μεταμφιεσμένες ως άνδρες εγκαταβίωσαν σε ανδρικά μοναστήρια. Αυτό το οποίο διαφοροποιεί αυτές τις αγίες γυναίκες από τις γυναίκες οπαδούς του Ευσταθίου είναι το κίνητρο της παρενδυσίας. Κίνητρο τους δεν ήταν η υποτίμηση του φύλου ούτε η καταδίκη της τεκνογονίας, όπως οι εγκρατίτες οπαδοί των Ευσταθιανών που καταπολεμούνται από τη σύνοδο της Γάγγρας αλλά είναι οι κοινωνικές συνθήκες που τις ωθούν να πράξουν αυτό. Έτσι, αυτές οι γυναίκες έπραξαν τούτο είτε γιατί η οικογένειά τους ήθελε να τις παντρέψει παρά την θέληση των ιδίων (αγία Ευφροσύνη, αγία Απολλιναρία), είτε γιατί κάποιος τις πίεζε να συνάψουν σχέσεις όπως ο Ιουστινιανός την αγία Αναστασία την Πατρικία, είτε γιατί ήθελαν να απαρνηθούν το αμαρτωλό παρελθόν τους, όπως η Αγία Πελαγία που ήταν πρώην πόρνη. Στις παραπάνω περιπτώσεις η εκδοχή της εξωτερικής ανδροπρέπειας επιτρέπει στις μεταμφιεσμένες γυναίκες την είσοδό τους στη ζωή της μοναστικής άσκησης, ενώ αυτή της κοινωνικής ανδροπρέπειας τις επιτρέπει να παραμείνουν στην καινούργια τους έκφανση ανενόχλητες, για όσο καιρό αυτές επιλέξουν. Αντίθετα, οι γυναίκες οπαδοί του Ευσταθίου μέσω της παρενδυσίας αποστρέφονταν το γάμο και κατά συνέπεια την τεκνογονία.

Είναι αναγκαίο να αναφέρουμε ότι παρόμοιες γνωστικές εγκρατιτικές τάσεις, όπως αυτές των Ευσταθιανών, καταπολεμά και ο Ιερός Αυγουστίνος στο έργο του *De Civitate Dei*. Οι συγκεκριμένοι αιρετικοί υποστήριζαν ότι οι γυναίκες μετά την ανάσταση θα αναστηθούν ως άνδρες. Ο Αυγουστίνος, αρνούμενος κατηγορηματικά αυτές τις αντιλήψεις, υποστηρίζει ότι το φύλο είναι χαρακτηριστικό μέρος της φύσης και ως εκ τούτου δεν μπορεί να αλλάξει. Κατά συνέπεια οι γυναίκες θα αναστηθούν στην κοινή ανάσταση ως γυναίκες και όχι ως άνδρες διότι η διάκριση των φύλων δεν είναι κάτι κακό το οποίο πρέπει να καταργηθεί. Κακό είναι η αμαρτία, η φθορά και ο θάνατος. Μάλιστα συνδέει όλες αυτές τις αντιλήψεις περί αλλαγής φύλου μετά την ανάσταση, με τις διάφορες γνωστικές εγκρατιτικές αντιλήψεις που καταδίκασαν το σώμα και τα χαρακτηριστικά του, και ένα από αυτά είναι το φύλο.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)